

**Evaluatieonderzoek onder
docenten van de
experimenten met Ruim Baan
voor Talent**

Tilburg, 16 oktober 2006

Dr. Katrien Luijkx

Drs. Daniëlle de Laat- van Amelsfoort

Ir. Ferdi van Wersch

Uitgever: IVA
Warandelaan 2, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013-4668466, telefax: 013-4668477
Website: www.iva.nl

© 2006 IVA

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 1

- 1.1. Achtergrond 1
- 1.2. Doel van het onderzoek 1
- 1.3. Insteek onderzoek 2
- 1.4. Opzet rapport 2

2. Onderzoeksopzet 3

- 2.1. Respondenten 3
- 2.2. Veldwerkperiode 3
- 2.3. Herinneringsmail 4
- 2.4. Basis voor de enquêtes 4
- 2.5. De enquête 5

3. Resultaten enquêtes 7

- 3.1. Respons 7
- 3.2. Algemene kenmerken van de respondenten 8
- 3.3. Algemene indruk experiment(en) 11
- 3.4. Meerwaarde van experiment selectie 12
- 3.5. Meerwaarde van experiment collegegeldverhoging 25
- 3.6. Meerwaarde van experimenten selectie en collegegeldverhouding 37

4. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen 51

- 4.1. Samenvatting per experiment 51
- 4.2. Vergelijking van de experimenten 55
- 4.3. Conclusies en aanbevelingen 56

Bijlagen 59

Bijlage 1: Overzicht aantal docenten per opleiding 61

Bijlage 2: Enquête 63

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1. Achtergrond

Het Nederlandse hoger onderwijs heeft een reputatie hoog te houden. Dit betekent dat het aanwezige talent tot ontwikkeling moet worden gebracht. De behoefte aan meer maatwerk in het hoger onderwijs is enige tijd aan de gang. Dit kan door aanvullende honours programma's of university colleges aan te bieden aan studenten. Steeds vaker valt te constateren dat binnen één universiteit of hogeschool dit soort opleidingen worden aangeboden. Het is van belang om te zorgen voor een goede matching van de verwachtingen, doelen en inspanningen van studenten met de specifieke kenmerken van de opleidingen. In de beleidsnotitie "Ruim baan voor talent" is de discussie opgepakt om studenten te selecteren en de hoogte van het collegegeld te differentiëren. Onderwerpen die tot voor kort onbespreekbaar waren, maar nu vanuit het perspectief van de kenniseconomie een nieuwe betekenis en daardoor actualiteit hebben gekregen. Met deze twee maatregelen of een combinatie ervan zou het mogelijk moeten zijn om het onderwijs op een hoger peil te krijgen en meer maatwerk te bieden.

Tegen deze achtergrond zijn in 2005 de eerste experimenten gestart met selectie en collegegeldverhoging voor opleidingen met een erkende evidente meerwaarde. Een zestal universiteiten en vijf hogescholen nemen deel aan een experiment of experimenten in het kader van Ruim Baan voor Talent. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OC&W) heeft het IVA gevraagd om een gedeelte van het evaluatieonderzoek van deze experimenten uit te voeren.

1.2. Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is te achterhalen of het selecteren van studenten voor een opleiding en/of het verhogen van het collegegeld volgens docenten¹ heeft bijgedragen aan het verhogen van de meerwaarde en het rendement van de opleiding.

¹ Medewerkers aan hogescholen en universiteiten met onderwijstaken.

De doelgroep van het onderzoek bestaat uit docenten die zowel vóór als tijdens het experiment of de experimenten betrokken waren bij de opleiding. Het gaat dan om de volgende experimenten:

1. Selectie van studenten;
2. Collegegeldverhoging;
3. Combinatie van selectie en collegegeldverhoging.

1.3. Insteek onderzoek

Met het ministerie van OC&W is afgesproken om een enquête uit te zetten onder alle docenten die betrokken zijn bij de experimenten. De enquêtes zijn samengesteld op basis van drie telefonische interviews met één docent per experiment, beschrijvingen van de meerwaarde van de experimenten en overleg met de opdrachtgever. De enquêtes bestaan hoofdzakelijk uit gesloten vragen.

1.4. Opzet rapport

In hoofdstuk twee wordt de onderzoeksopzet toegelicht, waarna in hoofdstuk drie kort de resultaten van de interviews worden besproken. In hoofdstuk vier worden de belangrijkste resultaten van de enquêtes per experiment gepresenteerd. In hoofdstuk vijf worden de resultaten per experiment samengevat en onderling met elkaar vergeleken. Bovendien worden in dit afsluitende hoofdstuk conclusies getrokken.

Hoofdstuk 2

Onderzoeksopzet

2.1. Respondenten

Er zijn 13 opleidingen benaderd om deel te nemen aan het enquêteonderzoek onder docenten. Het ministerie van OC&W had per opleiding één contactpersoon aangesteld. Aan de contactpersonen van deze opleidingen werden de emailadressen gevraagd van bij het experiment of de experimenten betrokken docenten. De docenten ontvingen op de dag van de start van het veldwerk een email met daarin een link naar de website waarop de enquête in te vullen was (www.ruimbaanvoortalent.nl) en een persoonlijke inlogcode.

Twee opleidingen waren niet bereid de emailadressen van de docenten te verstrekken. Aan de contactpersonen van deze opleidingen zijn pakketten voor docenten opgestuurd met daarin een uitnodigingsbrief inclusief inlogcode voor de internetenquête en een schriftelijk versie van de enquête.

Er zijn 246 docenten uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de uitgenodigde docenten per (deel)opleiding. Van de 246 docenten zijn er 223 benaderd per email en hebben er 23 het schriftelijke pakket ontvangen.

Omdat er mogelijk docenten werden uitgenodigd die toch te weinig betrokkenheid hadden bij het experiment of de experimenten van Ruim Baan voor Talent om de enquête goed in te kunnen vullen, werd hen de mogelijkheid geboden zich af te melden. Afmelden kon per email nadat de enquête was gestart.

2.2. Veldwerkperiode

De respondenten konden de enquête invullen van maandag 21 augustus tot en met vrijdag 8 september. In de periode startten achtereenvolgens de hogescholen van de regio's Zuid, Midden en Noord en begon het academisch jaar, zodat alle docenten op hun werkplek waren te bereiken.

2.3. Herinneringsmail

Om zoveel mogelijk docenten te stimuleren de enquête in te vullen, ontvingen de docenten die de enquête nog niet (volledig) hadden ingevuld halverwege de veldwerkperiode (woensdag 30 augustus) een herinneringsmail. De herinneringsmail werd niet verzonden aan de docenten die op dat moment de enquête reeds hadden ingevuld of zich hadden afgemeld wegens te weinig betrokkenheid bij het experiment/ de experimenten.

2.4. Basis voor de enquêtes

De enquêtes zijn tot stand gekomen op basis van interviews, documenten en overleg met de opdrachtgever.

2.4.1. Interviews

Er zijn interviews gehouden met drie opleidingen en er is een evaluatieverslag bestudeerd van een vierde opleiding. Er is gesproken met docenten van de Hogeschool Zuyd Fysiotherapie (HBO, selectie), Hogeschool Zuyd Logopedie (HBO, combinatie) en Universiteit van Tilburg (WO, selectie). Van de interviews zijn steeds verslagen gemaakt, die aan de geïnterviewden zijn voorgelegd en vervolgens gecorrigeerd waar nodig. Daarnaast heeft de Rijksuniversiteit Groningen op verzoek een verslag toegestuurd waarin zij zelf het experiment evalueerden. In hoofdstuk drie worden kort de interviewresultaten besproken.

Opvallend was dat de geïnterviewde opleidingen al langer bezig waren met het creëren van een meerwaarde van de studie(s) voor studenten. Vaak was voor hen deelname aan Ruim Baan voor Talent een logisch vervolg. Zij wijzen er bovendien op dat het experiment of de experimenten vaak geen op zichzelf staande instrumenten zijn, maar onderdeel zijn van een aantal maatregelen om een meer excellente opleiding te zijn dan reguliere opleidingen. Zo gebruikt de Hogeschool Zuyd Logopedie de selectie om competenties van studenten vast te stellen, waarmee zij tijdens de studie aan de slag gaan. In de enquête is daarom de vraag opgenomen of er naast het experiment nog andere gebeurtenissen zijn geweest die hebben bijgedragen aan een verandering in de studenten, opleiding of docenten.

De selectieprocedure bestond bij alle opleidingen uit meerdere onderdelen, waaronder intakegesprekken, groepsopdrachten, presentaties, intelligentietesten, persoonlijkheidstesten, fysieke testen en essayopdrachten. Bij alle opleidingen waren (enkele) docenten betrokken bij de selectie en bij minimaal twee opleidingen waren professionals (zoals een psycholoog) aangetrokken om de selectieprocedure mede vorm te geven. In de enquête is gevraagd of docenten betrokken waren bij het experiment of de experimenten en of zij op de hoogte zijn van de selectiecriteria.

Tot slot waren de positieve reacties van alle geïnterviewden over de kwaliteit en houding van de studenten opvallend. Hoewel het niet bij alle opleidingen uit objectieve cijfers van uitval en studieresultaten blijkt dat de studenten zijn veranderd, merken de docenten zelf en bij collega's een verandering op. Zij vinden de studenten onder andere meer betrokken, gemotiveerder, ambitieuzer, zelfstandiger en belangstellender. Twee docenten zeggen letterlijk dat de sfeer ten positieve is veranderd. In de enquête zijn verschillende aspecten over de kwaliteit en houding van studenten opgenomen.

2.4.2. Documenten

In de documenten "Beoordelingskader Commissie Ruim Baan voor Talent" en "Commissie 'Ruim Baan voor Talent' Tussenrapportage 2005" zijn de omschrijvingen van de meerwaarde voor de experimenten en "honoursprogramma's" bestudeerd. De criteria, die de Commissie heeft gebruikt bij het vaststellen wat de meerwaarde is van een opleiding ten opzichte van een reguliere opleiding, zijn:

- Identificatiemogelijkheden voor studenten;
- Activerende onderwijsvormen;
- Accent op vorming;
- Ruimte voor verschil;
- Profijt voor de student.

Daarnaast is in de enquêtes ook een eerste doorkijk opgenomen naar de mogelijke effecten van de tweede reeks experimenten met "honours programma's". De Commissie Ruim Baan voor Talent gebruikt een aantal criteria om deze tweede reeks experimenten te beoordelen:

- Academic community;
- Professional community;
- Vorming;
- Kwaliteit docenten.

2.5. De enquête

De enquête bestaat uit een verschillende versie voor WO en HBO. De docenten WO krijgen een extra vraag voorgelegd, de docenten HBO vier extra vragen. Voor de docenten WO heeft deze vraag betrekking op vorming WO, voor de docenten HBO hebben de vragen betrekking op de professional community en vorming HBO.

De enquête bestaat – naast een begeleidende email of brief met daarin een link naar de webenquête - uit de volgende onderdelen:

- Instructie;
- Algemene vragen (leeftijd, functie, onderwistaken, betrokkenheid bij selectie e.d.);
- Vragen over het experiment/ de experimenten deel 1 (is het succesvol en waren er andere factoren van invloed?);
- Vragen over het experiment/ de experimenten deel 2 (stellingen voor WO *en* HBO);
- Vragen over het experiment/ de experimenten deel 3 (stellingen voor WO *of* HBO);
- Ruimte voor toelichting.

Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van stellingen met steeds twee bijbehorende vragen:

1) In hoeverre bent u het met de stelling eens? Met als antwoordmogelijkheden:

- Mee eens
- Noch mee eens, noch mee oneens
- Mee oneens
- Kan ik niet beantwoorden

2) Indien “mee eens”: heeft het experiment van Ruim Baan voor Talent bijgedragen aan deze verandering? Met als antwoordmogelijkheden:

- Ja, in grote mate
- Ja, een beetje
- Nee

Daarnaast zijn enkele open vragen opgenomen, waarin respondenten toelichting kunnen geven.

Hoofdstuk 3

Resultaten enquêtes

3.1. Respons

Er zijn 246 docenten uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête: 223 per email en 23 per post. Indien zij te weinig betrokkenheid hadden bij het experiment of de experimenten met Ruim Baan voor Talent, konden zij zich afmelden voor deelname. Vóór de herinneringmail, die halverwege de veldwerkperiode is verzonden, hadden zich vijf docenten afgemeld wegens te weinig betrokkenheid. Na de herinneringsmail hebben zich nog acht docenten afgemeld. Achttien docenten zijn wel aan de enquête begonnen, maar hebben deze niet afgemaakt. Daarnaast waren er negen emailadressen ongeldig of foutief. Dit betekent dat een totaal van 224 docenten de enquête in kon vullen. Hiervan hebben er 87 de enquête volledig ingevuld. Dit betekent een totale respons van 39%. Uit tabel 3.1 blijkt dat de respons per experiment aanzienlijk verschilt. Overigens is van twee respondenten niet bekend met welk experiment zij te maken hebben. Omdat de resultaten per experiment gepresenteerd worden, zijn zij gebaseerd op de antwoorden van 85 respondenten.

In tabel 3.1 is de respons per experiment en per opleiding weergegeven. Het is duidelijk dat de respons per opleiding sterk varieert. Van vier opleidingen heeft zelfs geen enkele docent gereageerd. Terwijl van vier andere opleiding ongeveer tachtig procent een vragenlijst heeft ingevuld.

Tabel 3.1: *Respons per experiment*

Experiment en opleiding	Uitgenodigd	Overblijvers	Respons	Respons (in%)
Selectie Totaal	181	167	50	30
University college Maastricht (UCM)	6	6	5	83
Universiteit Utrecht: University college (UCU)	39	34	19	56
Universiteit Utrecht: Roosevelt academie (RA) Utrecht	45	43	8	19
Universiteit Utrecht: Utrechtse school voor Bestuurs- en organiatiewetenschap	6	6	2	33
Rijksuniversiteit Groningen: Evolutionary Biology	9	9	-	-
Rijksuniversiteit Groningen: Medical and Pharmaceutical Drug Innovation	10	10	2	20
Rijksuniversiteit Groningen: Nanoscience	4	2	-	-
Rijksuniversiteit Groningen: Biomolecular Sciences	14	14	-	-
Universiteit van Tilburg	9	9	4	44
Erasmus Universiteit Rotterdam	26	23	1	4
Hogeschool Zuyd logopedie	13	11	9	82
Collegegeldverhoging Totaal	8	8	7	88
Vrije Universiteit Amsterdam	8	8	7	88
Selectie en collegegeldverhoging Totaal	57	49	28	57
Hogeschool Inholland	10	10	-	-
Hogeschool Zuyd fysiotherapie	40	34	27	79
Internationale Hogeschool Breda	7	5	1	20
Onbekend			2	
Totaal	246	224	87	39

3.2. Algemene kenmerken van de respondenten

De leeftijd van de respondenten varieert van 27 tot 65 jaar. Gemiddeld zijn zij 46 jaar oud. Met name de zeven respondenten van de Vrije Universiteit Amsterdam, waar geëxperimenteerd wordt met collegegeldverhoging, zijn gemiddeld jonger.

Tabel 3.2: *Gemiddelde leeftijd, naar experiment (in jaren)*

Experiment	Gemiddelde leeftijd	N
Selectie	47	50
Collegegeldverhoging	41	7
Combinatie	46	28
Totaal	46	87

De respondenten zijn over het algemeen iets vaker aan een Universiteit dan aan een HBO verbonden. Bij de universiteiten die in het onderzoek zijn betrokken, wordt geëxperimenteerd met selectie of met collegegeldverhoging, maar niet met een combinatie van beide. Bij HBO's komt de combinatie van beide experimenten wel voor, terwijl geen van de HBO's die in het onderzoek betrokken zijn met collegegeldverhoging alleen experimenteren.

Tabel 3.3: *Type onderwijsinstelling, naar experiment (in %)*

	HBO	Universiteit	N
Selectie	18	82	50
Collegegeldverhoging	-	100	7
Combinatie	100	-	28
Totaal	44	56	85

Van twee respondenten is niet bekend bij welk experiment zij betrokken zijn, de analyses hebben daarom betrekking op 85 respondenten.

De respondenten zijn met name docent, hoogleraar of universitair docent. Geen van de respondenten is lector. De respondenten die aangegeven hebben dat zij een andere functie hebben, noemen daarbij de volgende functies: administratie, beleidsmedewerker, beleidsmedewerker en coördinator, directeur, onderwijsdirecteur, programmamanager, senior tutor en stagebegeleider.

Tabel 3.4: *Functie, naar experiment (in %)*

	Hoog- leraar	UHD ²	UD ³	Onder- zoeker	Docent	Lector	Anders
Selectie	38	8	26	4	26	-	12
Collegegeldverhoging	29	43	29	-	-	-	0
Combinatie	-	4	7	11	86	-	7
Totaal	25	9	20	6	44	-	9

De respondenten konden meerdere functies aankruisen.

² UHD = universitair hoofddocent.

³ UD = universitair docent.

Het merendeel van de respondenten (59 procent) is voor de helft van hun aanstelling of meer met onderwijstaken belast.

Tabel 3.5: *Aandeel onderwijstaken (in %)*

	50 procent of meer onderwijstaken	N
Selectie	56	50
Collegegeldverhoging	29	7
Combinatie	72	28
Totaal	59	85

Twee derde deel van de respondenten is betrokken geweest bij de selectie. Het is opvallend dat ook meer dan de helft van de respondenten die te maken hebben met alleen collegegeldverhoging en niet met selectie, betrokken is geweest bij de selectie. Uit de toelichting blijkt dat de respondenten in diverse rollen bij de selectie betrokken zijn geweest; van het ontwikkelen en ontwerpen van de selectieprocedure tot het afnemen van intake-interviews tot het coördineren van de selectieprocedure, het adviseren en het meebeslissen.

De selectiecriteria blijken behoorlijk bekend te zijn bij de respondenten. Acht van de tien respondenten kennen de selectiecriteria. Ook nu is het opvallend dat 71 procent van de respondenten die alleen met collegegeldverhoging te maken hebben, zegt dat zij de selectiecriteria kennen. Uit de toelichting op deze vraag blijkt dat het met name gaat om motivatie, talent, gehaalde cijfers, affiniteit, interesse, een brede belangstelling, bepaalde vaardigheden en ervaring en prestaties.

Tabel 3.6: *Ervaring met selectie, naar experiment (in %)*

	Betrokken bij selectie	Kent selectiecriteria	Zelf verantwoordelijk geweest voor begeleiding studenten	N
Selectie	72	88	88	50
Collegegeldverhoging	57	71	100	7
Combinatie	64	71	68	28
Totaal	68	81	82	85

Tenslotte is duidelijk dat de meeste respondenten zelf op de een of andere manier verantwoordelijk zijn geweest voor de begeleiding van studenten. Meestal is dat als docent, als tutor of als mentor. In een enkel geval beperkt de begeleiding van studenten zich tot begeleiding in academische keuzes of tot het contact tijdens de selectie.

3.3. Algemene indruk experiment(en)

Over het algemeen is men enthousiast over de experimenten van Ruim Baan voor Talent. Ongeveer tachtig procent van de respondenten heeft het idee dat deze experimenten grotendeels of zelfs zeer succesvol zijn. Zowel bij het experiment selectie als bij collegegeld is er één respondent die de experimenten zeer onsuccesvol vindt.

Tabel 3.7: *Algemene indruk experiment(en), naar experiment (in %)*

Experiment	Zeer succesvol	Grotendeels succesvol	Noch succesvol, noch onsuccesvol	Grotendeels onsuccesvol	Zeer onsuccesvol
Selectie	32	50	16	-	2
Collegegeldverhoging	29	57	-	-	14
Combinatie	14	57	25	4	-
Totaal	26	53	18	1	2

Succesfactoren

Op de uitnodiging om de succesfactoren van de experimenten Ruim Baan voor Talent te omschrijven zijn de respondenten enthousiast ingegaan. Globaal gezien worden er drie typen succesfactoren genoemd. Dat zijn factoren die te maken hebben met studenten, met docenten en met de interactie tussen beide.

1. Een belangrijke succesfactor is de *selectie van studenten*. Dat heeft niet alleen tot gevolg dat de beste studenten, met de beste cijfers geselecteerd worden, maar ook dat het de meest gemotiveerde studenten zijn. De gehele selectieprocedure wordt gezien als een natuurlijk selectieproces; het is een goede voorbereiding voor studenten die voldoende gemotiveerd zijn en studenten die niet gemotiveerd zijn, beginnen niet aan deze procedure.
2. Een tweede succesfactor die genoemd wordt, zijn de *mogelijkheden die docenten*, dankzij de experimenten Ruim Baan voor Talent, krijgen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en om vernieuwingen in het onderwijs door te voeren. Door deze extra ruimte worden docenten gemotiveerd en ook uitgedaagd om topkwaliteit te leveren. Bovendien worden zij geschoold in hun rol als coach.
3. Daarmee komen we op de derde succesfactor namelijk de *intensieve interactie* tussen student en docent. Er is ruimte voor persoonlijke ontmoeting, de opleidingen zijn kleinschaliger geworden, daardoor is maatwerk beter mogelijk. Op die manier krijgen studenten de kans om hun talenten maximaal te ontplooien.

Over het algemeen worden de succesfactoren door alle respondenten genoemd. Voor de zeven respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging beperken de succesfactoren zich echter tot de selectie bij studenten en de verhoging van het kwaliteit van het onderwijs.

Andere gebeurtenissen

Ook andere gebeurtenissen kunnen leiden tot veranderingen bij studenten, docenten of in het onderwijsprogramma.

De respondenten die te maken hebben met selectie geven aan dat het curriculum helemaal nieuw of gewijzigd is, bovendien wordt het regelmatig geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Bovendien wordt ook hier de kleinschaligheid en het intensieve contact tussen docent en student genoemd.

De respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging geven aan dat het onderwijsprogramma is veranderd en dat er nieuwe 'briljante' medewerkers zijn aangenomen.

De respondenten die te maken hebben met een combinatie van collegegeldverhoging en selectie geven aan dat er sprake is van een curriculumvernieuwing. In dat kader wordt ook regelmatig de omslag naar competentiegericht onderwijs in het HBO genoemd.

Het is de vraag in hoeverre dergelijke gebeurtenissen los staan van de experimenten Ruim Baan voor Talent. Waarschijnlijk passen de experimenten uitstekend in de door de onderwijsinstellingen ingezette veranderingen en versterken zij elkaar wederzijds. Het blijft echter de vraag of de ontwikkelingen op gang zijn gekomen door de experimenten Ruim Baan voor Talent of dat deze ontwikkelingen toch al gaande waren.

3.4. Meerwaarde van experiment selectie

Van de 86 respondenten hebben er vijftig te maken met selectie. De antwoorden van deze groep worden in de volgende paragrafen gepresenteerd.

Identificatiemogelijkheden voor studenten

Over het algemeen genomen is meer dan 60 procent van de respondenten die alleen met selectie te maken hebben, het eens met de stellingen over identificatiemogelijkheden voor studenten. Studenten zijn volgens hen gemotiveerder, ambitieuzer, meer betrokken en de studie sluit meer aan bij de studenten. Alleen de stelling 'De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten' wordt door veel minder respondenten, namelijk door slechts 32 procent, onderschreven. De veranderingen bij studenten lijken zich wat dit betreft met name toe te spitsen op de genoemde aspecten binnen de opleiding. Het is ook mogelijk dat de respondenten vinden dat zij niet voldoende zicht hebben op activiteiten waar studenten naast hun opleiding mee bezig zijn, getuige het hoge percentage dat zegt deze stelling niet te kunnen beantwoorden. Het

percentage respondentent dat het met deze stelling niet eens is, is namelijk vergelijkbaar met dat bij de andere stellingen.

Tabel 3.8: *Identificatiemogelijkheden voor studenten binnen opleidingen met selectie (in %, n=50)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	62	18	14	6
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	70	20	6	4
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	72	16	4	8
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	60	26	10	4
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	66	18	10	6
De studenten zijn ambitieuzer.	72	18	4	6
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	32	30	8	30
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	76	16	4	4
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	67	21	8	4
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	61	27	8	4
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	69	19	6	6
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	62	28	6	4

Respondenten stellen een verandering bij studenten vast. Het is de vraag in hoeverre deze verandering te maken heeft met het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent. Per stelling is aan de respondenten die hebben aangegeven dat er een verandering bij studenten zichtbaar is, gevraagd in hoeverre de experimenten daaraan hebben bijgedragen. Bij de identificatiemogelijkheden is zes tot achttien procent van de respondenten die een verandering bij studenten vaststelt van mening dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen. Het merendeel is dus van mening dat het experiment hier in grote mate of tenminste een beetje aan heeft

bijgedragen. Met name op de aansluiting van de opleiding op de kwaliteiten van studenten en op de houding van studenten tegenover de opleiding heeft het experiment, volgens de respondenten, een positieve invloed gehad. Als respondenten van mening zijn dat studenten nu naast hun opleiding meer bezig zijn met studiegerelateerde activiteiten, wordt dat minder vaak aan het experiment toegeschreven dan bij andere veranderingen.

Tabel 3.9: *Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in identificatie mogelijkheden (in %)*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	55	36	10
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	46	43	11
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	56	33	11
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	57	27	17
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	49	39	12
De studenten zijn ambitieuzer.	58	28	14
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	38	50	13
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	60	27	14
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	46	36	18
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	43	47	10
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	65	29	6
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	52	26	13

Activerende onderwijsvormen

Wat betreft activerende onderwijsvormen lijken de onderwijsvormen meer activerend, de studenten lijken intensiever ondersteund te worden door de docenten en lijken studenten actiever met de onderwijsstof bezig te zijn. Op deze stellingen heeft 68 tot tachtig procent instemmend gereageerd. Op de andere genoemde aspecten wordt door ongeveer de helft van de respondenten positief gereageerd, maar ongeveer een derde deel reageert daar neutraal op. Het minste eens is men het met de stelling dat er een betere wisselwerking tussen theorie en

beroepspraktijk zou zijn en met de stelling dat de onderwijsvaardigheden van docenten verbeterd zouden zijn.

Tabel 3.10: Activerende onderwijsvormen voor studenten binnen opleidingen met selectie (in %, n=50)

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	68	16	10	6
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	52	34	10	4
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	52	32	8	8
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	54	30	10	6
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	25	39	12	25
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	45	37	10	8
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	80	12	4	4
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	72	20	4	4
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	38	44	4	14
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	50	36	4	10

Veranderingen in onderwijsvormen worden zeker niet geheel, maar eerder een beetje aan de experimenten toegeschreven. Een vijfde deel tot een kwart van de respondenten vindt dat het experiment niet heeft bijgedragen aan de betere wisselwerking tussen theorie en praktijk, aan de meer anticiperende en actievere onderwijsvormen of aan de verbetering van de onderwijsvaardigheden van docenten. Wel geeft ongeveer de helft of iets meer aan dat het experiment in grote mate heeft bijgedragen aan de intensievere ondersteuning van studenten door docenten, aan de verandering dat docenten beter in staat zijn studenten te begeleiden en aan de meer activerende onderwijsvormen.

Tabel 3.11: *Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in activerende onderwijsvormen (in %)*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	38	53	9
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	39	54	8
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	42	50	8
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	33	52	15
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	33	42	25
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	41	36	23
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	49	31	21
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	56	33	11
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	42	37	21
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	56	28	16

Accent op vorming

Wat betreft vorming is er een minder uitgesproken verandering vast te stellen dan bij de voorgaande aspecten. Meer dan de helft van de respondenten is wel van mening dat studenten zich beter kunnen uitdrukken en dat het programma van de opleiding verder gaat dan een Studium Generale. De overige stellingen over vorming van studenten worden door iets meer dan twee van de vijf respondenten onderschreven.

Tabel 3.12: *Accent op vorming voor studenten binnen opleidingen met selectie (in %, n=50)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten kunnen beter redeneren.	42	40	14	4
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	54	34	8	4
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	52	34	10	4
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	45	27	14	14
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	43	35	8	14
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	39	39	8	14
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	59	18	6	16

Als er een verandering in de vorming van de studenten wordt vastgesteld, wordt die op tenminste twee punten duidelijk aan het experiment toegeschreven. Het experiment heeft volgens hen in grote mate bijgedragen aan de betere voorbereiding van studenten op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving en aan het verder gaan van het programma van de opleiding dan een Studium Generale. Ruim zestig procent is van mening dat de experimenten hier in grote mate aan hebben bijgedragen. Over deze twee aspecten is een ander belangrijk deel van de respondenten, namelijk ongeveer een kwart, echter van mening dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen.

Tabel 3.13: *Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in vorming van de studenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten kunnen beter redeneren.	38	43	19
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	44	44	11
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	54	35	12
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	36	50	14
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	62	14	24
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	47	32	21
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	62	14	24

Ruimte voor verschil

Over de manier waarop studenten worden gestimuleerd om hun talenten zoveel mogelijk tot ontplooiing te laten komen, zijn de respondenten enthousiast. Ruim driekwart is van mening dat hier een positieve verandering zichtbaar is.

Tabel 3.14: *Ruimte voor verschil voor studenten binnen opleidingen met selectie (in %, n=50)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	82	10	6	2
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	74	18	6	2
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	74	18	6	2

De respondenten die een ruimte voor verschil opmerken, zijn voor een behoorlijk deel van mening dat het experiment hier een bijdrage aan heeft geleverd. Meer dan de helft is van mening dat die bijdrage groot is, ongeveer een derde vindt dat er sprake is van een geringe bijdrage.

Tabel 3.15: *Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in ruimte voor verschil*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	55	33	13
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	61	33	6
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	58	28	14

Kwaliteit docenten

Iets meer dan de helft van de respondenten die met selectie te maken hebben, is van mening dat de afstand tussen studenten en docenten kleiner is geworden en dat docenten meer fungeren als intellectuele gids en rolmodel voor studenten. Dat er meer waardering voor docenten is en dat er meer sprake is van een meester-gezel relatie vindt ongeveer veertig procent. Voor alle vier de stellingen over de kwaliteit van docenten geldt dat ongeveer een derde deel hier neutraal op reageert.

Tabel 3.16: *Kwaliteit docenten voor studenten binnen opleidingen met selectie (in %, n=50)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	44	30	8	18
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	52	32	8	8
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	54	26	12	8
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	40	38	12	10

Van de respondenten die een verandering hebben vastgesteld in de kwaliteit van docenten, is bijna de helft van mening dat deze verandering in grote mate is toe te schrijven aan het experiment. Dat studenten meer waardering hebben gekregen voor docenten is volgens ongeveer een kwart overigens niet toe te schrijven aan het experiment. Bij de andere aspecten is een groter deel van de respondenten, namelijk veertig tot 45 procent, van mening dat het experiment heeft bijgedragen aan de verandering.

Tabel 3.17: *Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering kwaliteit docenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	50	27	23
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	42	42	15
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	48	41	11
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	50	45	5

Academic of professional community

Binnen de opleiding lijken meer stimulansen voor studenten te bestaan om zo goed mogelijk te presteren en het beste uit zichzelf en uit de opleiding te halen. Tweederde deel van de respondenten of meer is van mening dat dit het geval is. Dat er meer cohesie tussen de studenten onderling zou zijn, wordt door een veel kleinere groep onderschreven, namelijk door iets meer dan een derde deel. Terwijl ongeveer de helft van de respondenten van mening is dat studenten en docenten een hechtere studiegemeenschap vormen.

Over de drie stellingen in het kader van 'academic of professional community' die alleen zijn voorgelegd aan respondenten die verbonden zijn met het HBO, is men verdeeld. Meer dan de helft vindt dat studenten nu meer geconfronteerd worden met de praktijk, twee vijfde deel vindt dat studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars en een derde deel is van mening dat er een betere mix is van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld.

Tabel 3.18: *Academic of professional community* voor studenten binnen opleidingen met selectie
(in %, n=50)

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	84	10	4	2
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	69	20	6	4
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	74	18	4	4
De docenten stimuleren de studenten.	68	24	4	4
De studenten stimuleren elkaar meer.	70	14	6	10
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	49	31	12	8
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	41	29	14	16
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	35	33	10	22
De opleiding creëert meer een kennisgemeenschap.	61	22	6	10
De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk ⁴ .	56	11	22	11
Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld ⁴ .	33	44	22	-
De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars ⁴ .	44	44	11	-

Dat er meer stimulansen voor studenten zijn om het beste uit zichzelf en uit de opleiding te halen, wordt door de helft of iets meer van de respondenten die deze verandering constateren toegeschreven aan het experiment.

Maar liefst 75 procent van de respondenten die van mening zijn dat studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars schrijft deze verandering toe aan het experiment. We moeten daarbij wel in het achterhoofd houden dat slechts vier respondenten deze verandering hebben geconstateerd.

⁴ Deze vragen zijn alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een HBO.

Tabel 3.19: *Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering academic of professional community*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	56	37	7
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	59	29	12
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	67	25	8
De docenten stimuleren de studenten.	59	24	18
De studenten stimuleren elkaar meer.	50	38	12
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	58	29	13
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	35	50	15
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	41	41	12
De opleiding creëert meer een kennissgemeenschap.	57	30	13
De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk ⁵ .	40	40	20
Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld ⁵ .	33	33	33
De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars ⁵ .	75	-	25

Vorming

Volgens tweederde deel van de respondenten die met selectie te maken hebben, krijgen studenten vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline heen te kijken en is er meer aandacht voor inhoudelijk verbreding. Ongeveer de helft denkt dat studenten meer affiniteit ontwikkelen met andere disciplines en dat er meer aandacht wordt besteed aan inhoudelijke verdieping. Respondenten die aan een Universiteit verbonden zijn, zijn grotendeels van mening dat de studie nu meer gericht is op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau.

⁵ Deze vragen zijn alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een HBO.

Tabel 3.20: *Vorming voor studenten binnen opleidingen met selectie (in %, n=50)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	63	20	6	10
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	51	27	12	10
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	63	16	10	10
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	55	20	10	14
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁶ .	78	13	8	3
Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen ⁶ .	44	44	11	-

Van de respondenten die een verandering in de vorming van studenten waarnemen, schrijft meer dan de helft deze toe aan het experiment. Met name de affiniteit met andere disciplines en de aandacht voor inhoudelijke verdieping wordt aan het experiment toegeschreven.

⁶ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

Tabel 3.21: *Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in vorming*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	61	19	19
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	72	8	20
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	58	23	19
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	67	19	15
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁷ .	58	29	13
Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen ⁷ .	50	50	-

3.5. Meerwaarde van experiment collegegeldverhoging

Bij het experiment collegegeldverhoging is het belangrijk dat slechts zeven respondenten deze vragen hebben beantwoord. Dit kleine aantal respondenten is niet te wijten aan een lage respons, er waren namelijk slechts acht respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. In de tabellen heeft dit tot gevolg dat veertien procent meestal gelijk staat aan één respondent.

Identificatiemogelijkheden voor studenten

De zeven respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging zien duidelijke veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten. De opleiding lijkt dichter bij de studenten te staan, studenten zijn gemotiveerder, enthousiaster en ambitieuzer. Ook de aspecten waar niet iedereen het over eens, worden nog door een ruime meerderheid van deze zeven respondenten genoemd.

⁷ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

Tabel 3.22: *Identificatiemogelijkheden voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging (in %, n=7)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	100	-	-	-
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	100	-	-	-
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	100	-	-	-
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	100	-	-	-
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	100	-	-	-
De studenten zijn ambitieuzer.	100	-	-	-
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	71	14	14	-
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	100	-	-	-
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	50	33	17	-
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	83	17	-	-
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	83	17	-	-
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	100	-	-	-

De veranderingen die geconstateerd worden op het gebied van de identificatiemogelijkheden voor studenten worden grotendeels aan het experiment toegeschreven. De enige echte uitzondering hierop is de vraag of studenten naast hun opleiding meer met studiegerelateerde zaken bezig zijn. Van de vijf respondenten die daarin een verandering waarnemen, zijn twee van mening dat het experiment daar in grote mate aan heeft bijgedragen.

Tabel 3.23: *Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in identificatiemogelijkheden voor studenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	71	29	-
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	86	-	14
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	100	-	-
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	100	-	-
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	100	-	-
De studenten zijn ambitieuzer.	86	14	-
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	40	-	60
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	100	-	-
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	67	33	-
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	80	20	-
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	100	-	-
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	83	17	-

Activerende onderwijsvormen

Over het algemeen genomen zijn de zeven docenten die te maken hebben met collegegeldverhoging van mening dat de onderwijsvormen meer activerend zijn, dat de studenten actiever met de lesstof omgaan, dat studenten zelfstandiger werken en dat zij intensiever ondersteund worden door docenten. Zijn niet van mening dat studenten nu over betere groepsvaardigheden beschikken en ook niet dat er een betere wisselwerking tussen theorie en praktijk zou zijn.

Tabel 3.24: Activerende onderwijsvormen voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging (in %, n=7)

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	83	17	-	-
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	83	17	-	-
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	17	50	33	-
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	67	17	17	-
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	17	67	17	-
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	67	33	-	-
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	100	-	-	-
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	83	17	-	-
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	50	33	17	-
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	67	33	-	-

Als er veranderingen op het gebied van activerende onderwijsvormen worden geconstateerd, worden zij door deze respondenten over het algemeen wel toegeschreven aan het feit dat het collegegeld is verhoogd.

Tabel 3.25: *Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in activerende onderwijsvormen voor studenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	100	-	-
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	80	20	-
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	100	-	-
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	100	-	-
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	-	100	-
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	100	-	-
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	83	17	-
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	100	-	-
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	100	-	-
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	75	25	-

Accent op vorming

Over drie aspecten die genoemd worden bij het accent op vorming zijn de zeven respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging het allemaal eens. Zij zijn van mening dat studenten beter kunnen communiceren, dat zij actiever betrokken worden bij het onderzoek en dat het programma verder gaat dan een Studium Generale.

Tabel 3.26: *Accent op vorming voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging (in %, n=7)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten kunnen beter redeneren.	67	33	-	-
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	67	33	-	-
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	100	-	-	-
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	33	50	17	-
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	50	33	17	-
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	100	-	-	-
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	100	-	-	-

Als er een verandering in de vorming van studenten wordt vastgesteld, wordt die door deze respondenten grotendeels aan de collegegeldverhoging toegeschreven.

Tabel 3.27: *Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in accent op vorming voor studenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten kunnen beter redeneren.	100	-	-
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	100	-	-
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	83	17	-
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	100	-	-
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	67	33	-
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	83	17	-
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	83	17	-

Ruimte voor verschil

Over het algemeen is men van mening dat er voor studenten meer ruimte voor verschil is. In ieder geval zijn alle respondenten van mening dat het aanwezige talent van de studenten beter wordt benut.

Tabel 3.28: *Ruimte voor verschil voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging (in %, n=7)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	100	-	-	-
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	67	33	-	-
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	83	17	-	-

De verandering in ruimte voor verschil wordt door deze respondenten in grote mate toegeschreven aan het experiment.

Tabel 3.29: *Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in ruimte voor verschil voor studenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	100	-	-
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	100	-	-
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	100	-	-

Kwaliteit docenten

In de kwaliteit van docenten is volgens de respondenten minder veranderd dan in de onderwerpen die hiervoor aan de orde zijn geweest. Toch is nog steeds de helft of meer van de respondenten van mening dat er iets in de kwaliteit van docenten is veranderd.

Tabel 3.30: *Kwaliteit docenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging (in %, n=7)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	83	-	17	-
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	67	17	17	-
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	67	33	-	-
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	50	33	-	17

De verandering die in de kwaliteit van docenten wordt waargenomen, wordt in behoorlijke mate aan de experimenten toegeschreven. Alleen over de toegenomen waardering van studenten voor docenten is één respondent van mening dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen.

Tabel 3.31: *Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in kwaliteit van docenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	80	-	20
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	75	25	-
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	75	25	-
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	67	33	-

Academic of professional community

De respondenten reageren ook positief op de meeste stellingen over academic of professional community. Zij zijn van mening dat studenten op verschillende manieren meer gestimuleerd worden, dat zij meer geïnspireerd raken door de inhoud en vorm van de opleiding en dat er meer sprake is van een studie- en een kennissamenleving. Veranderingen in sociale cohesie tussen de studenten onderling worden niet door al deze respondenten waargenomen.

Tabel 3.32: *Academic of professional community binnen opleidingen met collegegeldverhoging (in %, n=7)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	100	-	-	-
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	100	-	-	-
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	100	-	-	-
De docenten stimuleren de studenten.	83	17	-	-
De studenten stimuleren elkaar meer.	83	-	-	17
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	83	17	-	-
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	50	50	-	-
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	67	17	17	-
De opleiding creëert meer een kennissgemeenschap.	83	17	-	-
De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk ⁸ .	nvt	nvt	nvt	Nvt
Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld ⁸ .	nvt	nvt	nvt	Nvt
De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars ⁸ .	nvt	nvt	nvt	Nvt

De veranderingen die waargenomen worden op het gebied van academic of professional community worden grotendeels aan het experiment collegegeldverhoging toegeschreven.

⁸ Deze vragen zijn alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een HBO.

Tabel 3.33: *Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in Academic of professional community*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	83	17	-
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	83	17	-
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	100	-	-
De docenten stimuleren de studenten.	80	-	20
De studenten stimuleren elkaar meer.	80	20	-
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	80	20	-
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	100	-	-
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	75	25	-
De opleiding creëert meer een kennissgemeenschap.	100	-	-
De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk ⁹ .	nvt	nvt	nvt
Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld ⁹ .	nvt	nvt	Nvt
De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars ⁹ .	nvt	nvt	nvt

Vorming

Ook op het gebied van vorming zijn deze respondenten het erover eens dat er veranderingen bij studenten zijn waar te nemen. Alleen over de aandacht voor inhoudelijke verbreding neemt een aantal respondenten wel een verandering waar, terwijl een iets kleiner aantal geen verandering vast stelt.

⁹ Deze vragen zijn alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een HBO.

Tabel 3.34: Vorming van studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging (in %, n=7)

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	83	17	-	-
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	83	17	-	-
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	67	33	-	-
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	100	-	-	-
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ¹⁰ .	100	-	-	-
Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen ¹⁰ .	nvt	nvt	nvt	Nvt

De veranderingen in vorming worden geheel aan het experiment toegeschreven.

¹⁰ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

Tabel 3.35: *Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in vorming van studenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	100	-	-
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	100	-	-
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	100	-	-
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	83	17	-
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ¹¹ .	100	-	-
Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen ¹¹ .	nvt	nvt	Nvt

3.6. Meerwaarde van experimenten selectie en collegegeldverhouding

Over de combinatie van de experimenten selectie en collegegeldverhoging hebben 28 respondenten gerapporteerd. De antwoorden van deze respondenten worden in de volgende paragrafen gepresenteerd.

Identificatiemogelijkheden voor studenten

Over veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten zijn respondenten die te maken hebben met selectie in combinatie met collegegeldverhoging verdeeld. Twee derde van deze respondenten vindt dat studenten meer bij de opleiding betrokken zijn, dat zij gemotiveerder bezig zijn met hun opleiding en dat zij meer belangstelling voor hun studie. Daarentegen vindt slechts een derde deel dat de opleiding meer keuzemogelijkheden biedt, dat studenten buiten hun opleiding meer met studiegerelateerde activiteiten bezig zijn en dat studenten ambitieuzer zijn.

¹¹ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

Tabel 3.36: *Identificatiemogelijkheden voor studenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging (in %, n=28)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	68	29	-	4
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	61	32	4	4
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	68	32	-	-
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	57	43	-	-
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	68	32	-	-
De studenten zijn ambitieuzer.	39	57	4	-
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	36	54	-	11
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	54	43	-	4
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	32	54	11	4
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	50	36	7	7
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	54	36	7	4
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	46	43	7	4

Wanneer er veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten worden vastgesteld, worden deze door meer dan 92 procent geheel of een beetje aan de experimenten toegeschreven. Daarbij is het percentage dat denkt dat het experiment in grote mate heeft bijgedragen aan de verandering steeds groter dan het percentage dat denkt dat dit slechts een beetje het geval is.

Tabel 3.37: *Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in identificatiemogelijkheden voor studenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	53	42	5
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	65	29	6
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	74	26	-
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	63	31	6
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	53	42	5
De studenten zijn ambitieuzer.	64	36	-
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	80	20	-
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	67	33	-
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	56	44	-
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	64	29	7
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	47	47	7
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	62	38	-

Activerende onderwijsvormen

Ook over de stellingen over activerende onderwijsvormen zijn deze respondenten niet unaniem positief. Het grootste percentage (86 procent) is van mening dat docenten beter in staat zijn studenten te begeleiden. Ongeveer twee derde deel vindt dat de onderwijsvormen meer activerend zijn, dat de studenten actiever met de stof bezig zijn en dat studenten intensiever ondersteund worden door docenten. Daarentegen is rond de veertig procent van mening dat er een betere wisselwerking tussen theorie en praktijk is, dat de onderwijsvormen meer anticiperend zijn en dat de onderwijsvaardigheden van de docenten verbeterd zijn.

Tabel 3.38: Activerende onderwijsvormen voor studenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging (in %, n=28)

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	68	25	-	7
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	54	43	-	4
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	50	43	-	7
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	50	43	4	4
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	39	57	-	4
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	39	46	11	4
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	68	29	-	4
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	61	32	7	-
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	43	46	4	7
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	86	11	4	-

Als er veranderingen in activerende onderwijsvormen worden waargenomen, worden die in redelijke mate aan de experimenten toegeschreven. De respondenten die vinden dat studenten intensiever worden ondersteund door docenten, zijn allemaal van mening dat dit grotendeels komt door het experiment. Driekwart van de respondenten die vinden dat docenten beter in staat zijn studenten te begeleiden en die vinden dat er een betere wisselwerking is tussen theorie en praktijk vinden dat dit grotendeels door het experiment is bewerkstelligd. Tegelijkertijd vindt slechts een derde deel dat het grotendeels door het experiment komt dat studenten sneller grip hebben op de stof.

Tabel 3.39: *Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in activerende onderwijsvormen*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	53	47	-
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	53	47	-
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	57	43	-
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	36	64	-
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	73	18	9
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	46	55	-
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	63	37	-
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	100	-	-
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	50	50	-
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	75	25	-

Accent op vorming

Ongeveer de helft van de respondenten die te maken hebben met selectie in combinatie met collegegeldverhoging is van mening dat er meer accent op vorming van studenten ligt. Het gaat dan met name om de actievere betrokkenheid van studenten bij de opleiding, om het niveau van redeneren en om de voorbereiding van studenten op hun functioneren in de samenleving.

Tabel 3.40: *Accent op vorming binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging (in %, n=28)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten kunnen beter redeneren.	57	36	4	4
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	50	46	-	4
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	46	50	-	4
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	57	39	4	-
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	43	50	7	-
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	61	32	4	4
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	54	25	-	21

De respondenten die een verandering in het accent op vorming waarnemen, zijn vrijwel allemaal van mening dat dit in grote mate of tenminste een beetje door het experiment komt. Meestal is een groter deel van mening dat dit in grote mate komt door het experiment; alleen bij het beter kunnen redeneren en bij de betere voorbereiding op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving is een groter percentage van mening dat dit een beetje wordt veroorzaakt door het experiment.

Tabel 3.41: *Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in accent op vorming*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten kunnen beter redeneren.	44	56	-
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	57	43	-
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	54	46	-
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	63	37	-
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	42	58	-
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	71	24	6
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	53	40	7

Ruimte voor verschil

Ruim zeventig procent van deze respondenten is van mening dat het aanwezige talent van studenten beter wordt benut. Verder is ongeveer de helft van mening dat de opleiding meer ruimte voor verschil voor individuele studenten.

Tabel 3.42: *Ruimte voor verschil binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging (in %, n=28)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	71	29	-	-
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	46	50	4	-
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	54	43	4	-

Als er een verandering in de ruimte voor verschil voor individuele studenten wordt waargenomen, is het merendeel van deze respondenten van mening dat dit in grote mate door het experiment

komt. Dat geldt in mindere mate voor het beter benutten van het talent van de studenten dan voor de andere twee stellingen.

Tabel 3.43: *Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in ruimte voor verschil*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	65	35	-
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	85	15	-
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	80	20	-

Kwaliteit docenten

Slechts een klein deel van deze respondenten, namelijk 21 tot 36 procent vindt dat de kwaliteit van docenten is veranderd. Ongeveer de helft heeft op deze stellingen neutraal gereageerd.

Tabel 3.44: *Kwaliteit docenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging (in %, n=28)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	21	54	7	18
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	36	54	7	4
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	32	57	11	-
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	32	36	32	-

Als er een verandering in de kwaliteit van docenten wordt waargenomen, wordt deze geheel of gedeeltelijk toegeschreven aan het experiment. Meestal is het percentage respondenten dat van

mening is dat het experiment in grote mate aan deze veranderingen heeft bijgedragen gelijk of iets groter dan het percentage respondenten dat vindt dat het experiment hier een beetje aan heeft bijgedragen.

Tabel 3.45: *Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in kwaliteit docenten*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	33	67	-
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	50	50	-
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	56	44	-
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	56	44	-

Academic of professional community

De respondenten zijn verdeeld over de mate waarin er veranderingen zijn opgetreden in de academic of professional community. Een groot deel, namelijk 71 tot 86 procent is van mening dat studenten meer gestimuleerd worden en dat zij worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars. Tegelijkertijd is slechts 14 procent van mening dat studiegroepen gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar blijven. Een derde deel is van mening dat de sociale cohesie tussen docenten en studenten en tussen studenten onderling sterker is en dat er meer een kennissamenleving wordt gecreëerd.

Tabel 3.46: *Academic of professional community binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging (in %, n=28)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	79	18	4	-
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	50	39	4	7
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	71	29	-	-
De docenten stimuleren de studenten.	86	11	4	-
De studenten stimuleren elkaar meer.	64	32	-	4
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	36	57	4	4
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	14	64	14	7
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	32	57	7	4
De opleiding creëert meer een kennissgemeenschap.	32	57	4	7
De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk ¹² .	50	46	4	-
Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld ¹² .	50	39	7	4
De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars ¹² .	75	21	4	-

De respondenten die een verandering op het gebied van academic of professional community vaststellen, zijn bijna allemaal wel van mening dat het experiment hier in grote mate of een beetje aan heeft bijgedragen. Over het algemeen is het percentage dat vindt dat het experiment in grote mate hieraan heeft bijgedragen groter dan het percentage dat vindt dat dit slechts een beetje het geval is. Volgens 14 procent van de respondenten die vinden dat studenten meer geïnspireerd raken door de inhoud en de vorm van de opleiding, heeft het experiment niet bijgedragen aan deze verandering.

¹² Deze vragen zijn alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een HBO.

Tabel 3.47: *Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in academic of professional community*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	77	23	-
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	57	29	14
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	65	35	-
De docenten stimuleren de studenten.	67	33	-
De studenten stimuleren elkaar meer.	44	56	-
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	50	50	-
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	50	50	-
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	67	33	-
De opleiding creëert meer een kennissgemeenschap.	56	44	-
De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk ¹³ .	43	50	7
Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld ¹³ .	50	50	-
De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars ¹³ .	52	48	-

Vorming

Bij vier van de vijf stellingen over de vorming van studenten is meer dan de helft van de respondenten van mening dat deze veranderd is. Dat studenten meer affiniteit zouden ontwikkelen met andere disciplines wordt door slechts een derde deel onderschreven.

¹³ Deze vragen zijn alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een HBO.

Tabel 3.48: *Vorming binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging (in %, n=28)*

	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	61	36	4	-
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	32	57	7	4
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	54	39	4	4
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	61	32	4	4
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ¹⁴ .	nvt	nvt	nvt	Nvt
Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen ¹⁴ .	54	39	4	4

Als er veranderingen in de vorming van studenten worden vastgesteld, worden zij meestal wel aan het experiment toegeschreven. Over het algemeen door een groter percentage in grote mate. Volgens respectievelijk zes en zeven procent heeft het experiment er niet aan bijgedragen dat er meer aandacht is voor inhoudelijke verdieping en verbreding.

¹⁴ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

Tabel 3.49: *Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in vorming*

	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	47	53	-
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	67	33	-
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	73	20	7
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	77	18	6
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ¹⁵ .	nvt	nvt	Nvt
Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen ¹⁵ .	53	47	-

In het volgende hoofdstuk worden de resultaten per experiment kort samengevat. Daarna worden de resultaten van de experimenten onderling met elkaar vergeleken.

¹⁵ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

Hoofdstuk 4

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

4.1. Samenvatting per experiment

In deze paragraaf worden de resultaten per experiment kort samengevat. Eerder is al opgemerkt dat het aantal respondenten (zeer) beperkt is. Omdat ook nog een uitsplitsing naar type experiment is gemaakt, moeten de gepresenteerde resultaten als indicatie gezien worden.

Selectie

Vijftig respondenten hebben te maken met het experiment selectie. Zij zijn gemiddeld 47 jaar oud. De meerderheid (82 procent) is verbonden aan een Universiteit, met name als hoogleraar of (universitair) docent. Iets meer dan de helft van deze respondenten (56 procent) is voor de helft van de werktijd of meer met onderwijstaken belast. Van deze vijftig respondenten is 72 procent betrokken geweest bij de selectie, 88 procent kent de selectiecriteria en 88 procent is zelf verantwoordelijk geweest voor de begeleiding van studenten.

Het experiment wordt over het algemeen succesvol gevonden. Twee en tachtig procent van de respondenten die te maken hebben met selectie vinden dit experiment zeer of grotendeels succesvol. Veranderingen bij docenten en studenten kunnen ook door andere gebeurtenissen ingezet zijn. Tegelijkertijd met het experiment selectie is het curriculum vernieuwd of ingrijpend gewijzigd. Bovendien is er meer sprake van kleinschaligheid en van intensiever contact tussen docent en student.

Eén en zestig tot 76 procent van de respondenten die te maken hebben met het experiment selectie, is van mening dat de *identificatiemogelijkheden* voor studenten zijn verbeterd. Dat studenten naast hun opleiding meer met studiegerelateerde activiteiten bezig zouden zijn, wordt echter in veel mindere mate onderschreven; slechts 32 procent is het met deze stelling eens. Zes tot achttien procent van de respondenten die veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten waarnemen, zijn van mening dat het experiment selectie hier niet aan heeft bijgedragen. Achtendertig tot 65 procent van hen vindt dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen.

Achtendertig tot tachtig procent reageert instemmend op de stellingen over *activerende onderwijsvormen*. Meer dan tweederde deel (68 tot 80 procent) is wel van mening dat studenten intensiever ondersteund worden door de docenten en dat studenten actiever met de onderwijsstof bezig zijn. Het minste eens zijn deze respondenten het met de stelling dat er een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk zou zijn en met de stelling dat de onderwijsvaardigheden van docenten verbeterd zouden zijn. Acht tot 25 procent is van mening dat het experiment niet heeft bijgedragen aan deze veranderingen. Drie en dertig tot 56 procent vindt dat het experiment in grote mate aan deze verandering heeft bijgedragen.

Wat betreft het *accent op vorming* is 39 tot 54 procent van mening dat hierin veranderingen zijn opgetreden. Ook deze veranderingen worden zeker niet altijd aan het experiment toegeschreven; elf tot 24 procent vindt dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen. Tegelijkertijd is 36 tot 62 procent van mening dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen.

Ruim driekwart van de respondenten die te maken hebben met selectie is van mening dat studenten worden gestimuleerd om hun talenten zoveel mogelijk tot ontplooiing te laten komen (*ruimte voor verschil*). Deze ruimte voor verschil wordt door zes tot veertien procent niet toegeschreven aan het experiment, 55 tot 61 procent denkt dat het experiment in grote mate heeft bijgedragen aan deze verandering.

Veertig tot 54 procent van de respondenten vindt dat de *kwaliteit van docenten* is verbeterd. Van de respondenten die deze verandering waarnemen, is vijf tot 23 procent van mening dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen, terwijl 42 tot vijftig procent vindt dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen.

Drie en dertig tot 84 procent is van mening dat er veranderingen zijn op het gebied van *academic of professional community*. Men vindt met name dat er binnen de opleiding meer stimulansen voor studenten bestaan om zo goed mogelijk te presteren en het beste uit zichzelf en uit de opleiding te halen. Zeven tot 33 procent van de respondenten die een verandering op het gebied van academic of professional community vaststellen, is van mening dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen. Tegelijkertijd vindt 33 tot 75 procent dat de selectie aan dergelijke veranderingen in grote mate heeft bijgedragen.

Eén en vijftig tot 63 procent constateert veranderingen op het gebied van *vorming*. Vijftien tot twintig procent van de respondenten denkt dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen. Tegelijkertijd vindt 58 tot 72 procent dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen. Voor Universiteitsstudenten constateert overigens 78 procent dat er meer een beroep wordt gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau. Van hen is 58 procent van mening dat dit grotendeels aan het experiment is toe te schrijven.

Collegegeldverhoging

Zeven respondenten hebben te maken met het experiment collegegeldverhoging. Zij zijn gemiddeld 41 jaar oud. Zij zijn allemaal verbonden aan een Universiteit, als UHD, UD of hoogleraar. Iets meer dan een kwart van deze respondenten (29 procent) is voor de helft van de werktijd of meer met onderwijstaken belast. Van deze zeven respondenten is 57 procent betrokken geweest bij de selectie, 71 procent kent de selectiecriteria en 100 procent is zelf verantwoordelijk geweest voor de begeleiding van studenten.

Het experiment wordt over het algemeen succesvol gevonden. 86 Procent van de respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging vinden dit zeer of grotendeels succesvol. Veranderingen bij docenten en studenten kunnen ook door andere gebeurtenissen ingezet zijn. Tegelijkertijd met het experiment collegegeldverhoging is het onderwijsprogramma veranderd en zijn een aantal nieuwe 'briljante' medewerkers gestart.

Vijftig tot 100 procent van de respondenten die te maken hebben met het experiment collegegeldverhoging, is van mening dat de *identificatiemogelijkheden* voor studenten zijn verbeterd. Op acht van de twaalf stellingen hebben alle respondenten positief gereageerd. Bij vijf van deze stellingen zijn alle respondenten die deze verandering hebben vastgesteld van mening dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen. Slechts bij twee stellingen zijn enkele respondenten van mening dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen.

Over de stellingen over *activerende onderwijsvormen* zijn de meningen sterk verdeeld. Zeventien tot honderd procent reageert instemmend. Zij zijn het er wel over eens dat de onderwijsvormen meer activerend zijn, dat de studenten actiever en zelfstandiger zijn en dat zij meer door docenten worden ondersteund. Als er veranderingen worden geconstateerd, vindt men wel dat het experiment hier in grote mate of tenminste een beetje aan heeft bijgedragen.

Drie en dertig tot honderd procent neemt veranderingen wat betreft het *accent op vorming* waar. Al deze zeven respondenten zijn van mening dat studenten beter kunnen communiceren, actiever betrokken worden bij onderzoek en dat het opleidingsprogramma verder gaat dan een Studium Generale. Als er veranderingen worden vastgesteld wat betreft het accent op vorming worden deze geheel of tenminste gedeeltelijk toegeschreven aan het experiment.

Twee derde deel tot alle respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging is van mening dat studenten worden gestimuleerd om hun talenten zoveel mogelijk tot ontplooiing te laten komen (*ruimte voor verschil*). Volgens alle respondenten die deze verandering waarnemen heeft het experiment hier in grote mate aan bijgedragen.

Vijftig tot 83 procent van de respondenten vindt dat de *kwaliteit van docenten* is verbeterd. Van de respondenten die deze verandering waarnemen, vindt 67 tot tachtig procent dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen.

Vijftig tot honderd procent is van mening dat er veranderingen zijn op het gebied van *academic of professional community*. Men vindt met name dat er binnen de opleiding meer stimulansen voor studenten bestaan om zo goed mogelijk te presteren en het beste uit zichzelf en uit de opleiding te halen. Ook is er sprake van een hechtere studiegemeenschap en meer van een kennismeeschap. Ook deze verandering wordt door de respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging in grote mate toegeschreven aan dit experiment.

Zeven en zestig tot honderd procent constateert veranderingen op het gebied van *vorming*. Ook bij deze veranderingen denken bijna al deze respondenten dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen.

Selectie en collegegeldverhoging

Achtentwintig respondenten hebben te maken met een combinatie van de experimenten selectie en collegegeldverhoging. Zij zijn gemiddeld 46 jaar en allemaal verbonden aan een HBO instelling, met name als docent. Bijna driekwart van deze respondenten (72 procent) is voor de helft van de werktijd of meer met onderwijstaken belast. Van deze 28 respondenten is 64 procent betrokken geweest bij de selectie, 71 procent kent de selectiecriteria en 68 procent is zelf verantwoordelijk geweest voor de begeleiding van studenten.

Het experiment wordt over het algemeen succesvol gevonden. 71 Procent van de respondenten die te maken hebben met selectie en collegegeldverhoging vinden dit zeer of grotendeels succesvol. Met dit percentage zijn zij de groep die het minst positief over het experiment is. Veranderingen bij docenten en studenten kunnen ook door andere gebeurtenissen ingezet zijn. Tegelijkertijd met het experiment selectie en collegegeldverhoging is een curriculumvernieuwing ingezet. Binnen het HBO is de omslag naar competentiegericht onderwijs relevant.

Twee en dertig tot 68 procent van de respondenten die te maken hebben met de combinatie van de experimenten selectie en collegegeldverhoging, is van mening dat de *identificatiemogelijkheden* voor studenten zijn verbeterd. Dat er meer keuzemogelijkheden zoude zijn, dat studenten naast hun opleiding meer met studiegerelateerde activiteiten bezig zouden zijn en dat studenten ambitieuzer zouden zijn, wordt slechts door een derde deel van deze respondenten beaamd. Nul tot zeven procent van de respondenten die veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten waarnemen, zijn van mening dat het experiment selectie hier niet aan heeft bijgedragen. Zevenenveertig tot 80 procent van hen vindt dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen.

Negenendertig tot 86 procent reageert instemmend op de stellingen over *activerende onderwijsvormen*. Tweederde deel of meer is wel van mening dat docenten beter in staat zijn studenten te begeleiden, dat studenten actiever met de lesstof bezig zijn en dat de onderwijsvormen activerend zijn. Het minste eens zijn deze respondenten het met de stelling dat er een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk zou zijn. Als er een verandering in

activerende onderwijsvormen wordt waargenomen, wordt deze meestal wel in grote mate of een beetje toegeschreven aan de experimenten. Het experiment zou volgens negen procent niet hebben bijgedragen aan de betere wisselwerking tussen theorie en praktijk. Zesendertig tot 100 procent vindt dat het experiment in grote mate aan deze veranderingen heeft bijgedragen.

Wat betreft het *accent op vorming* is 43 tot 61 procent van mening dat hierin veranderingen zijn opgetreden. Ook deze veranderingen worden grotendeels aan het experiment toegeschreven; 42 tot 71 procent is van mening dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen. Slechts bij twee stellingen vindt respectievelijk zes en zeven procent dat het experiment hier niet aan heeft bijgedragen.

Zesenvestig tot 71 procent van de respondenten die te maken hebben met selectie en collegegeldverhoging is van mening dat studenten worden gestimuleerd om hun talenten zoveel mogelijk tot ontplooiing te laten komen (*ruimte voor verschil*). Deze ruimte voor verschil wordt wel door alle respondenten die deze verandering waarnemen toegeschreven aan het experiment. Vijfenzestig tot 85 procent vindt dat het experiment in grote mate heeft bijgedragen aan deze verandering.

Eénentwintig tot 36 procent van de respondenten vindt dat de *kwaliteit van docenten* is verbeterd. Van de respondenten die deze verandering waarnemen, vindt iedereen dat het experiment hier in grote mate of een beetje aan heeft bijgedragen.

Veertien tot 86 procent is van mening dat er veranderingen zijn op het gebied van *academic of professional community*. Men vindt met name dat studenten meer gestimuleerd worden en dat zij opgeleid worden tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars. In veel mindere mate (ongeveer een derde deel) constateren zij meer sociale cohesie tussen studenten onderling en tussen studenten en docenten. Het aantal respondenten dat dergelijke veranderingen niet aan het experiment toeschrijft is klein. Slechts bij twee stellingen hebben enkele respondenten aangegeven dat het experiment hier volgens hen niet aan heeft bijgedragen. Tegelijkertijd vindt 43 tot 77 procent dat de selectie en collegegeldverhoging aan dergelijke veranderingen in grote mate heeft bijgedragen.

Tweeëndertig tot 61 procent constateert veranderingen op het gebied van *vorming*. Zevenenveertig tot 77 procent vindt dat het experiment hier in grote mate aan heeft bijgedragen.

4.2. Vergelijking van de experimenten

Over het algemeen worden de experimenten door alle drie de groepen respondenten succesvol gevonden. Het percentage respondenten per experiment dat op een bepaald gebied veranderingen opmerkt ontloopt elkaar niet veel. Daarbij moet steeds in het achterhoofd gehouden worden dat het om kleine aantallen gaat. Eén respondent staat altijd tenminste voor

twee procent, maar soms ook voor 14 procent of meer. De percentages moeten daarom heel erg van elkaar verschillen om echt van een verschil te kunnen spreken.

Wel is er een opvallend verschil in de mate waarin respondenten vinden dat het experiment heeft bijgedragen aan de vastgestelde verandering. De zeven respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging geven vaak unaniem aan dat het experiment in grote mate heeft bijgedragen aan de verandering. Slechts bij een enkele stelling geeft een enkele van deze respondenten aan het experiment niet aan deze verandering heeft bijgedragen. In de groep respondenten die te maken heeft met de combinatie van selectie en collegegeldverhoging komt het ook zeer regelmatig voor dat geen van de respondenten vindt dat het experiment niet heeft bijgedragen aan deze verandering. In de groep respondenten die te maken heeft met selectie is er echter altijd wel een respondent die van mening is dat het experiment niet heeft bijgedragen aan deze verandering. De invloed van het experiment wordt door de respondenten die met selectie te maken hebben dus lager ingeschat dan door de respondenten die te maken hebben met de combinatie van experimenten en dan de respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging.

4.3. Conclusies en aanbevelingen

De resultaten die in deze rapportage zijn beschreven zijn gebaseerd op zeer beperkte aantallen respondenten. Bovendien zijn niet alle opleidingen even goed vertegenwoordigd. De gegevens moeten daarom met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Het is goed mogelijk dat het beeld verandert wanneer grotere aantallen respondenten bevestigd zouden worden. Een behoorlijk verschil in percentage van bijvoorbeeld veertig procent, wordt nu soms door slechts één of twee respondenten veroorzaakt. De kans dat dit verschil op toeval berust is aanzienlijk. De gepresenteerde resultaten dienen daarom gezien te worden als een indicatie van het effect van deze verschillende experimenten. Een andere beperking is de korte duur van de experimenten. Toen de respondenten de vragenlijsten invulden, was de tweede lichte student die met selectie of collegegeldverhoging te maken kreeg, net gestart. Het is de vraag in hoeverre in een periode van een jaar al werkelijk sprake kan zijn van een effect. Een tweede meting over een jaar of anderhalf jaar zal meer zicht geven, bovendien is het mogelijk dat dan accentverschillen tussen de experimenten beter zichtbaar zijn.

Een belangrijke vraag in dit onderzoek is in hoeverre de experimenten, dus selectie en/of collegegeldverhoging, hebben bijgedragen aan de verschillende veranderingen. Als respondenten een verandering hebben waargenomen is hen vervolgens ook gevraagd in hoeverre zij van mening zijn dat deze verandering is toe te schrijven aan het experiment. In de vorige paragraaf zijn wat dat betreft verschillen tussen de groepen respondenten vastgesteld. De respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging zijn vaker en meer unaniem van mening dat veranderingen aan het experiment toegeschreven kunnen worden, terwijl de andere twee groepen daar vaak kritischer over zijn. Dat een verandering in grote mate aan het experiment wordt

toegeschreven wordt in één enkel geval door niemand onderschreven, daarnaast is 33 procent hierbij het kleinst voorkomende percentage. Dat betekent dat eigenlijk altijd een derde deel of meer van mening is dat het experiment in grote mate heeft bijgedragen aan de verandering. Daarnaast komt het slechts één keer voor dat 60 procent aangeeft dat het experiment niet heeft bijgedragen aan deze verandering, daarna is 33 procent hierbij het grootste percentage. We kunnen daarom concluderen dat de respondenten behoorlijk wat invloed aan de experimenten toerekenen.

Toch kunnen de veranderingen niet geheel aan de experimenten toegeschreven worden. Dat blijkt uit voorgaande alinea, maar ook uit de interviews die zijn gehouden om de vragenlijsten te ontwikkelen. Respondenten geven daarin aan dat deelname aan Ruim Baan voor Talent een logisch vervolg is op ontwikkelingen die toch al binnen de opleiding aan de gang zijn. Het is de vraag in hoeverre dit ook geldt voor de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld. Wel geeft 80 procent van de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld aan dat er ook andere gebeurtenissen zijn die ook van invloed kunnen zijn op deze veranderingen. Genoemd zijn bijvoorbeeld curriculumvernieuwing, nieuwe medewerkers, meer interactieve werkvormen, kleinschaligheid, meer intensief contact tussen docenten en studenten en de omslag naar competentiegericht onderwijs in het HBO. Overigens is er wat dit betreft een behoorlijk verschil tussen de experimenten; meer dan de helft, namelijk 57 procent, van de respondenten die te maken hebben met collegegeldverhoging geeft aan dat er geen andere gebeurtenissen zijn die ook van invloed kunnen zijn. Bij het experiment selectie is dit slechts 22 procent en bij de combinatie van experimenten slechts zeven procent.

Het blijft de vraag in hoeverre veranderingen zijn toe te schrijven aan de experimenten van Ruim Baan voor Talent en in hoeverre aan andere ontwikkelingen. Verondersteld mag worden dat de experimenten passen in ontwikkelingen binnen de opleidingen. Het is echter onduidelijk of zij slechts een onderdeel in deze veranderingen zijn, of misschien juist wel initiator daarvan. In de vragenlijst is wel enthousiast gebruik gemaakt van de mogelijkheid om antwoorden toe te lichten. Deze informatie geeft echter geen antwoord op de hier gestelde vraag; het blijft onduidelijk hoe het experiment is ingebed in andere veranderingen in de onderwijsinstellingen.

Meer open gesprekken, aan de hand van een vooraf opgestelde onderwerpenlijst, geven hierin meer inzicht. Daarin zouden twee groepen respondenten betrokken moeten worden, namelijk respondenten van opleidingen waar het experiment onderdeel is van ontwikkelingen die eerder zijn ingezet en respondenten van opleidingen waar naar aanleiding van dit experiment ontwikkelingen op gang zijn gekomen. We vermoeden dat er een wisselwerking zal bestaan tussen het experiment en andere ontwikkelingen. Deze zal genuanceerder liggen dan wat de resultaten van een schriftelijke vragenlijst kunnen weergeven. Het is daarom aan te bevelen om in het verlengde van dit onderzoek open interviews te houden. Daarin kan ook doorgevraagd worden. Dergelijke interviews kunnen, afhankelijk van de exacte vraag die beantwoord dient te worden, face-to-face interviews zijn, maar ook telefonische interviews of groepsinterviews.

Bijlagen

Bijlage 1

Overzicht aantal docenten per opleiding

Selectie

Opleiding	Experiment	N ¹⁶
University college Maastricht (UCM)	Selectieve toelating aan het UCM	6
Universiteit Utrecht: University college (UCU)	Selectie UCU en RA	39
Universiteit Utrecht: Roosevelt academie (RA) Utrecht	Selectie UCU en RA	45
Universiteit Utrecht: Utrechtse school voor Bestuurs- en organisatiewetenschap	Selectie voor bestuurs- en organisatiewetenschap	6
Rijksuniversiteit Groningen: Evolutionary Biology	Masteropleiding wiskunde en natuurwetenschappen	9
Rijksuniversiteit Groningen: Medical and Pharmaceutical Drug Innovation	Masteropleiding wiskunde en natuurwetenschappen	10
Rijksuniversiteit Groningen: Nanoscience	Masteropleiding wiskunde en natuurwetenschappen	4
Rijksuniversiteit Groningen: Biomolecular Sciences	Masteropleiding wiskunde en natuurwetenschappen	14
Universiteit van Tilburg	Selectie voor bestuurskunde	9
Erasmus Universiteit Rotterdam	Selectie voor International Business Administration	26
Hogeschool Zuyd logopedie	Selectie voor Logopedie	13
Totaal		181

Collegegeldverhoging

Opleiding	Experiment	N
Vrije Universiteit Amsterdam	Collegegeldverhoging masteropleiding Social Psychology	8
Totaal		8

¹⁶ N= aantal uitgenodigde docenten per opleiding.

Selectie en collegegeldverhoging

Opleiding	Experiment	N
Hogeschool Inholland	Selectie en collegegeldverhoging Management, Economie en Recht	10
Hogeschool Zuyd	Selectie en collegegeldverhoging fysiotherapie	40
Internationale Hogeschool Breda	Selectie en collegegeldverhoging opleiding Media en Entertainment Management	7
Totaal		57
Totaal alle experimenten		246

Bijlage 2

Enquête

Algemene vragen

1. Wat is uw geboortejaar? _____¹⁷

2. Aan welke soort instelling - die deelneemt aan het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent - heeft u onderwijstaken?
 HBO
 Universiteit

3. Wat is uw functie (meerdere antwoorden mogelijk)?
 Hoogleraar
 Universitair hoofddocent
 (Universitair) docent
 Onderzoeker
 Docent
 Lector
 Anders, nl. _____

4. Hoeveel procent van uw aanstelling heeft u onderwijstaken? _____%¹⁸

5. Bent u betrokken geweest bij de selectie?
 Nee
 Ja Indien ja: wat was uw rol?

6. Weet u op welke criteria de studenten zijn geselecteerd?
 Nee
 Ja Indien ja: wat waren de selectiecriteria?

¹⁷ Met scroll-down menu 1900-2000.

¹⁸ Met scroll-down menu 10, 20, 30100%.

7. Bent u zelf verantwoordelijk geweest voor begeleiding van studenten?

- Ja
- Nee
- Eventueel toelichting

Vragen over het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent - deel 1 -¹⁹

	Zeer succesvol	Grotendeels succesvol	Noch succesvol, noch onsuccesvol	Grotendeels onsuccesvol	Zeer onsuccesvol
1. Heeft u in het algemeen het idee dat het experiment voor Ruim Baan voor Talent succesvol is?	☐	☐	☐	☐	☐

1a. Indien u vindt dat het experiment voor Ruim Baan voor Talent “grotendeels of zeer succesvol” is, wat zijn volgens u de belangrijkste succesfactoren?²⁰

2. Zijn er naast het experiment voor Ruim Baan voor Talent nog andere gebeurtenissen geweest die hebben bijgedragen aan een verandering in de studenten, opleiding of docenten? Denk daarbij bijvoorbeeld aan een veranderd curriculum.

- Nee
- Ja Indien ja, toelichting?

¹⁹ Algemene vragen over het succes van het experiment.

²⁰ Deze vraag wordt digitaal alleen gesteld als er zeer succesvol of grotendeels succesvol is beantwoord.

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Identificatiemogelijkheden voor studenten		
1.	De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	Houding student	1
2.	De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	Houding student	2
3.	De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	Houding student	3
4.	De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	Houding student	4
5.	De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	Houding student	5
6.	De studenten zijn ambitieuzer.	Houding student	6
7.	De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	Houding student	7
8.	De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	Opleiding is motiverend	38
9.	De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	Opleiding is motiverend	39
10.	De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	Opleiding is motiverend	40
11.	De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	Opleiding is motiverend	41
12.	Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	Verhouding docenten studenten	19
	Activerende onderwijsvormen		
13.	De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	Competenties student	8
14.	De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	Competenties student	9
15.	De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	Competenties student	10
16.	De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	Competenties student	11
17.	Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	Meer dan lesstof aanbieden	28
18.	De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	Opleiding is motiverend	42
19.	De onderwijsvormen zijn meer activerend.	Opleiding is motiverend	43
20.	De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	Verhouding docenten studenten	20
21.	De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	Kwaliteit docenten	15
22.	De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	Kwaliteit docenten	16

²¹ Algemene vragen voor WO en HBO.

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Accent op vorming		
23.	De studenten kunnen beter redeneren.	Competenties student	12
24.	De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	Competenties student	13
25.	De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	Competenties student	14
26.	De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	Meer dan lesstof aanbieden	30
27.	De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	Meer dan lesstof aanbieden	31
28.	De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	Meer dan lesstof aanbieden	32
29.	Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	Meer dan lesstof aanbieden	33
	Ruimte voor verschil		
30.	Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	Afgestemd op talent	47
31.	De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	Afgestemd op talent	48
32.	De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	Afgestemd op talent	49
	Kwaliteit docenten (Honours)		
33.	De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	Verhouding docenten studenten	21
34.	De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	Verhouding docenten studenten	22
35.	De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	Kwaliteit docenten	17
36.	Er is meer sprake van een soort meester-gezelrelatie binnen het programma.	Kwaliteit docenten	18

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Academic of professional community (Honours)		
37.	De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	Afgestemd op talent	46
38.	De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	Opleiding is motiverend	44
39.	De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	Opleiding is motiverend	45
40.	De docenten stimuleren de studenten.	Verhouding docenten studenten	23
41.	De studenten stimuleren elkaar meer.	Studiegemeenschap	24
42.	De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	Studiegemeenschap	25
43.	De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	Studiegemeenschap	26
44.	De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	Studiegemeenschap	27
45.	De opleiding creëert meer een kennisgemeenschap.	Studiegemeenschap	28
	Vorming (Honours)		
46.	Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	Meer dan lesstof aanbieden	34
47.	Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	Meer dan lesstof aanbieden	35
48.	Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	Meer dan lesstof aanbieden	36
49.	Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	Meer dan lesstof aanbieden	37

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Vorming (Honours, WO)		
50.	Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werken denkniveau.	Meer dan lesstof aanbieden	50

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Professional community (Honours, HBO)		
51.	De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk.	Opleiding is motiverend	51
52.	Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld.	Opleiding is motiverend	52
53.	De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars.	Opleiding is motiverend	53
	Vorming (Honours, HBO)		
54.	Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen.	Competenties student	54

²² Extra vragen voor WO of HBO.